

HORECZKI RÉKA

Értékes vidéki térségek a koronavírus-járvány idején

1. Bevezetés

A vidék-város dichotómia, a két markáns térszerkezési típus társadalmi jellemzői közötti különbségek vizsgálata mindig is a tudományos érdeklődés középpontjában állt. A regionális tudomány kiemelt figyelmet fordított és fordít a településhálózaton belül kimutatható differenciák vizsgálatára (például ESPON, 2004, 2005; CHAMPION–HUGO, 2004, GORZELAK, 2019; MEZEI, 2019; PÁLNÉ, 2019). A településhálózat-vizsgálatok közül a város-vidék ellentét elsőbbséget élvez mind a leíró, mind a modellező tanulmányokban (pl. WOODS–HELEY, 2017; KRESL, 2012). A településhálózatot egy viszonylag merev és hosszútávon alakítható rendszerként definiáljuk, ezáltal a települések együttese felfogható a társadalom térben elkülönült csoportjainak összességéként. A vidék fogalomkörének áttekintésére kétféle elgondolás adhat támpontot számunkra. Az első esetben a ruralitás, a vidékiségek objektív mutatókkal leírható; míg a második esetben a vidék mint térségtípus léte, a városoktól való különállás tekintetében ragadható meg. (BÁLINT et al, 2018) A definíció attól függően is változhat, hogy milyen szempontot helyezünk előtérbe: földrajzi, szociális, gazdasági vagy kulturális nézőpontot (MAÁCS, 2001). A vidéki térség fogalma nem határozható meg egyértelműen a népsűrűséggel, népességszámmal, viszont katego-

rikusan besorolható általa.

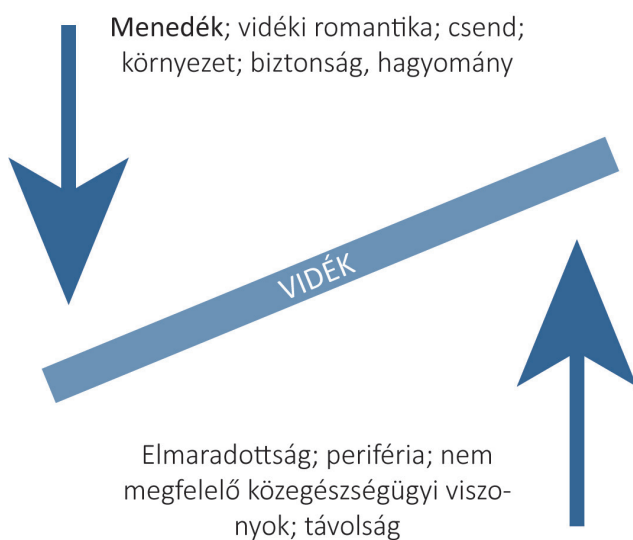
A vidék rendeltetése és megítélése az elmúlt ötven évben jelentős változásokon ment keresztül (1. ábra). A települések hagyományos szerepét a modern mezőgazdasági tömegtermelés, a piaci kapcsolatok megváltozott relációi, az iparosodás új irányai, a szuburbanizáció jelensége, a periferizálódás (előregedés, elnéptelenedés) alakította. A legnagyobb problémát a téma kutatói (CSATÁRI, 2011; CSATÁRI–FARKAS, 2006; MURDOCH, 2000) abban látják, hogy a térségben alig volt előre jelezhető a jelenség; a vidék egyes térségeinek leértékelődése, eltartó képességének csökkenése elősegítette a vidék társadalmi-szociális, gazdasági és környezeti problémáinak markánsabbá válását.

A vidéki térségek vizsgálata különösen kurrens téma, mivel hazánkban egyre több község lélekszáma csökken 10.000 fő alá. A kis lélekszámú települések (10.000 fő alatti és különösen az 1000 fő alatti) és a kisvárosi térségek társadalmára ható negatív tendenciák: az elvándorlás okozta előregedés, az etnikai szegregációk kialakulása, a munkanélküliség, alacsony iskolai végzettség, alkoholizmus és mentális betegek számának növekedése, rosszabb életminőség. A területi egységek közötti különbségek feltérképezése ezen tendenciákra vonatkozóan történhet. A jelenségek vizsgálhatók az adott mikroterületen belül az egymáshoz földrajzilag is közel

fekvő települések között (MURDOCH, 2000; KOVÁCS–FARKAS–PERGER, 2015). A kutatás továbbá fókuszálhat a nem helyspecifikus, de mikrotérségeken belül jelentkező problémákra (SZÖRÉNYINÉ, 2016); vagy feltárhatja a problémákat fejlettségi rangsorok felállításával (ILK, 2010; MADARÁSZ és tsai., 2017). Végül vizsgálat tárgyává teheti a kistérségi egyenlőtlenségeket vagy a járási versenyképességet (LENGYEL és tsai, 2015).

2. A város-vidék dichotómia elméleti

1. ábra: A vidék értelmezése a 21. században

Forrás: saját szerkesztés

kérdései

Előzetes ismereteink alapján feltételezzük, a városi és vidéki társadalmak eltérő mintázatot mutatnak; a vidéki romantika és a nagyvárosi elidegenedés ma is élő jelenség (KONJAR et al., 2018). A városszociológia klasszikusai ellenére, ma már egyfajta teoretikus koncepcióként tekintünk a város-vidék ellentétpárra. Egyik meghatározó kritika maga a definíció, amely földrészenként, országonként, néha régióként eltérő: azaz mit is értünk város vagy vidék, avagy város és falu alatt? Vagy éppen az ezen települések között elhelyezkedő kisvárosok alatt? Európán belül az Eurostat, az OECD vagy a nemzeti statisztikai hivatalok besorolásai alapján kezeljük ezeket a kategóriákat. Mennyire tekinthető állandó tényezőnek a falusi, a városi társadalom? Hova

szorítható be a kisvárosi társadalom? Melyek azok a tényezők, amelyek befolyásolhatják?

Tönnies, 19. századi német szociológus és filozófus szerint éles szembenállás figyelhető meg a városi társadalom és a vidéki közösségek között. Egyenlőtlenségi vizsgálataiban a lakóhely az elsődleges változó: ahol a falu a hagyományos gondolkodás, nyugodt életmód és szorosabb társadalmi kapcsolatok lelőhelye; ezzel szemben a városokban az egyéni kapcsolatok társadalmi kontrollja gyengébb, megbomlanak az erős családi kötelékek – a társadalom rétegződése hamarabb végbemegy, másfajta kapcsolatok kialakítására nyílik lehetőség, amely az egyének bizalomszintjét csökkenti. Andorka (2006) amellet érvel, létezik ellentét, amelyet a személyes kapcsolatok intenzitásának vizsgálatával indokol. A vidéki közösségekben a személyes kapcsolatok (családi-rokoni) uralkodnak, itt magas személyközi bizalommal számolhatunk, a városi terekben személytelenebb az egyének közötti összeköttetés.

Durkheim a 19. századi iskolateremtő, a közösséget összetartó mechanizmus jellemzőit kutatta, a premodern (vidéki) és modern (városi) társadalom közötti eltéréseket. A premodern társadalmak az összetartás magas fokát, erős társadalmi szerepmoделleket és a csoportok meghatározottságát mutatták (ahogyan a kisvárosi társadalmak is funkcionálnak); a társadalmi érintkezés szoros és közvetlen kapcsolatokon alapul, azaz magas fokú az általános és személyközi bizalom. A modern társadalmakban tetten érhetőek bonyolult társadalmi szerepek, formális, közvetett kontaktusok tömege, amely az elszemélytelenedéshez vezető út (mechanikus szolidaritás vs. organikus szolidaritás). Az elmagányosodás egyik jelenségeként a bizalomvesztést fogalmazzák meg.

Az urbanizmus, a városi létforma mellett érvel Wirth (1938), a chicagói városszociológiai iskola tagja; szerinte a város több szabadságot, változatosságot és toleranciát hordoz, mint a falu. Tanulmányában három tényezőtől teszi függővé a társadalom viselkedését: a település nagysága, a heterogenitás foka és a népsűrűség. A városok – népességszámuknál fogva – nem képesek a falusi társadalomra jellemző elsődleges kapcsolatokat kialakítani, a személyes ismertségekben a racionalitás lép előtérbe, egyfajta elidegenedés valósul meg; az emberekbe vetett bizalom alacsony. A tanulmány elsőként fogalmaz

meg oksági viszonyt a városok más típusú társadalmá és a társadalmi devianciák – nagymértékű bűnözés, alkoholizmus, magas öngyilkossági ráta között. A városi életmód sajátosságaira hívja fel a figyelmet Simmel (1903) – hasonlóan Wirth-hez. A 20. század eleji Berlin bemutatásával reprezentálja a városi egyének mindennapjait. Szemben a vidéki térségekkel, a városokban ingerek milliói érik a lakosokat, amely formálja, deformálja az egyén döntéseit, társas kapcsolatait, bizalmát. Az alkalmazkodás sikere a közönyösség, amely bizalomvesztéssel párosul. A városokban gazdaságilag pozitív externáliának számít a közelség, míg társadalmi szempontból ez negatív irányú. Egyrészt a fizikai közelség, a társadalom tagjai közötti társadalmi távolság növekedéséhez vezet, másodsorban a koncentráció kielezi a különbségeket: láthatóvá teszi a társadalom különböző rétegeinek életmódját, lakóhelyi környezetét stb.

A vidéki pozitív imázs fennmaradása a városoktól távolabb található falvak esetében prognosztizálható. A vidéki területekre az egészséges életmód, biztonság, hagyományok idilli környezete jellemző. Ezen kijelentések a vidéki térségek központjaira, a kisvárosokra is fenntarthatóak. A hangsúly azonban a globalizáció, a mezőgazdasági modernizáció, a vidék „fogyasztásközpontú használata” (CSURGÓ–MEGYESI, 2016, 51. o.) miatt adaptív. A városok hatása a vidéki társadalomra már számottevő; a városból vidékre költözés (CSURGÓ, 2013), az agglomerációs gyűrűk megjelenése és térbeli kiterjedése (SCHUCHMANN, 2015), a családi házas övezetek (a szuburbiai) és lakóparkok intenzívebb társas kapcsolatainak megjelenése (CSÉFALVAY, 2008) és a nagyvárosi szegregátumok (SZIRMAI, 2015) tekintetében. Egyik ilyen hatásként jelentkezik a tömeges várossá válás, amely során a vidéki területek formálisan városivá válnak.

A városiasodás következtében csökkennek a különbségek a városok és a falvak között, hiszen a falvak infrastrukturális ellátottságát tekintve hasonlatosak lesznek a városhoz. Az urbánus és rurális folyamatok – főként a kisvárosok esetében – különválasztása nehézségeket okoz. A falvak és a mezőgazdaság fogalmak közé már nem tehetünk egyszerűen egyenlőségjelet, hiszen a falun élők közel 80%-a már nem a mezőgazdaságból él. Pl. a dél-dunántúli régió kistérségeinek nagy része rurális, a Balaton közelsége a turisztikai igények kielégítését irányozza elő.

A kistérségek központi települései – a kisvárosok – a kistérség településeivel együttműködve képesek fejlődést elérni.

3. A COVID-19 hatásai a vidéki térségekre

A járvány hatásainak vizsgálata a világ tudományos műhelyeinek kutatási területeibe is begyűrűzött; egyre több vitasorozat, előtanulmány jelent meg a téma társadalmi, gazdasági és természeti következményeinek lehetséges forgatókönyveiről. A kormányzati intézkedések tekintetében minden ország másképpen reagált; a kormányzási kultúra, a felépítés és a társadalmi viszonyrendszer jelentős mértékben befolyásolta az adott reakciókat (BOUCKAERT et al., 2020). A folyamatok gyors döntéseket igényeltek, amely európai szinten a város/vidék és az állam viszonyrendszerében egy új megközelítési és végrehajtási szemléletet eredményezett. Az OECD gyorsjelentései (2020) rávilágítottak a digitális technológiák alkalmazásának pozitívumaira, a gazdaságtámogatás finomhangolására, a kommunikáció, fegyelem és tudatosság megnövekedett hatalmára. Kimutatták, hogy a helyi kommunikációban a polgármestereknek – ahogyan eddig is – döntő szerep jutott, a szociális távolság betartása és betartatása érdekében számos intézkedést vezettek be. Több településen segítettek az egészségügyi személyzet szállás vagy speciális pihenők kialakításával, bevonva a civil szervezetet és lakosságot is. A veszélyeztetett csoportok (időskorúak, betegek, hajléktalanok) részére – az eddigi szolgáltatásokon felül – speciális segélytelefonokat, élelmiszerbankokat, ideiglenes szálláshelyeket alakítottak ki. A vidéki térségek sérülékenysége és társadalmi érzékenysége a járvány időszakában újfent megmutatkozott. A helyi közösségekben rejlő erő a korábbi krízishelyzetekben is jól működött; ebben a szituációban a helyi élelmiszerellátás, az egészségügyi segítő rendszer, a digitális oktatásra való átállás területén nyújtottak segítséget. A közlekedési korlátozások hátrányosabban érintették a vidéki térségeket, valamint a munkaintenzív ágazatok kerültek nehéz helyzetbe, amelyek idény- és vendégmunkára támaszkodtak. Társadalmi szempontból kockázati tényező az elöregedő lakosság magasabb aránya, az egészségügyi szolgáltatások nem megfelelő színvonala, a nagyobb távolság a

kórházaktól, a távmunka és otthoni munkavégzés lehetőségének korlátozottabb volta (a digitális infrastruktúra nem mindenhol megfelelő).

Groupama Biztosító 2020. évi felmérése alapján láthatóvá vált, hogy minden tizedik fővárosi lakos heteket töltött hétvégi házában a karanténok időszakában, és a megkérdezettek 50%-a tervezte nyaraló, üdülőingatlan vásárlását karantén idején elsősorban vidéki térségben, kisvárosban. A Hétfő Kutatóintézet jelentése (2020) az üdülőingatlanok becsült számával szemléltette a – főként – Budapestről induló belföldi utasforgalmat a járvány időszakában. Erőteljesen számítani lehetett az ideiglenesen vidékre költözők számával a Balaton térségében, a Velencei üdülőkörzetben, a Gyöngyösi járásban, valamint Orfű és Siklós-Villány térségében. A Dél-Dunántúli régióba történő nagyobb arányú ideiglenes kiköltözés számos problémát generálhat, a régió periférikus szerepet tölt be, a térség gazdasági elmaradottsága és aprófalvas szerkezete hátrányosan befolyásolja infrastrukturális ellátottságát. Avonalas infrastruktúra fejlesztésében alapvető változásokat hozott az M6, M7 és R67 utak megépítése. Alapvető probléma a régióban a megyeszékhelyeken koncentrálódó gazdasági teljesítmény, a zsáktelepülések nagy száma, a korösszetétel negatív változása. A régió településszerkezetére jellemző az 500 fő alatti aprófalvak magas aránya, a régió 41 városának eloszlása egyenletesnek mondható, de a 2000-es évek utáni várossá nyilvánítási hullámoknak köszönhetően sok a funkcióhiányos kisváros. Jellemzően ezek az 5000 lakos alatti kisvárosok, amelyből a régióban tizenkettő található (1. táblázat). A kisvárosok többsége városhiányos térségben, egy funkciót (jellemzően gyógyfürdő, üdülőjellel, mikrotérségi szerepkör) birtokolt. A megyeszékhelyektől közúton 30–50 percre elhelyezkedő kisvárosok a járványhelyzet enyhülésével fő utazási célpontként jelentek meg. Az egészségügyi kockázat a régióban abban is megmutatkozik, hogy a csökkenő népesség ellenére is növekszik az egy házi orvosra jutó ellátotti létszám (átlagosan 1876 fő 2018-ban), viszont az elmúlt húsz évben jelentősen (18%-kal) növekedett ez a szám mindhárom megyében. Kiemelten magas az ellátott lakosság a Komlói, Siófoki és Pécsváradi térségben. A gyermekorvosok számát tekintve ennél sokkal kedvezőtlenebbek az adatok: az országos és

megyei átlagnál magasabb, közel háromszoros az ellátotti szám a Szigetvári, Lengyeltóti, Sellyei és Siklói járásban. A gyógyszertárak száma 2000-től kezdődően számottevően nőtt a régióban, az ellátás színvonala, az elérhető termékek köre korlátozott.

A KRTK Regionális Kutatások Intézetében folytatott önkormányzati felmérés (2020) a koronavírus-járvány kezelését vizsgálta a településhierarchia különböző szintjein. A felmérésben 44 települési vezetőt szólítottak meg, ezen belül tizenkettő dunántúli és kettő alföldi hagyományos kisvárosias térséghez tartozik, hat viszont kisvároshoz, amelynek népessége 10.000 lakos alatti. (Három járásszékhely és három nem járásszékhely kisváros.) A felmérésben résztvevő kisvárosias térségek járványügyi helyzetre adott válaszait mutatom be a továbbiakban.

A kisvárosok járványügyi intézkedései öt fő csoportba sorolhatók: restriktív (a központilag meghatározott feladatok többségében), segítő (szolgáltatás biztosítása), szervező (átszervezést meghatározó feladat), tájékoztató, ezen felül egészségügyi védekezéssel kapcsolatos. A kötelezően végrehajtandó feladatok közül a központilag meghatározott feladatokat végrehajtották: ünnepeket, rendezvényeket mondtak le, illetve nem rendeztek meg; ügyfélszolgálati korlátozásokat vezettek be; bezártak a bölcsődék, óvodák, a közösségi terek – Könyvtár, Művelődési Ház. A segítő jellegű intézkedések többsége a veszélyeztetett korosztályt célozta: a hatósági karanténban lévők ellátását szervezte az önkormányzat, továbbá a 70 év felettiellátását, és a közétkeztetést. A szervezést igénylő feladatelátás főként az önkormányzatokra vonatkozott: a dolgozók fizikai jelenlétet igénylő ügyekben voltak benn a hivatalban; az önkormányzati bérlakások lakbérének emelését elhalasztották a járásszékhely városokban; ahol lehetséges volt, áttértek az elektronikus ügyintézésre; megváltozott a bölcsődék, óvodák beiratkozási rendje. A tájékoztató jellegű intézkedések a folytonosságra törekedtek, több kisváros a közösségi média segítségével tájékoztatta minél szélesebb körben a lakosságot; a honlapokon jelezték hány személy van hatósági karanténban. Az egészségügyi védekezéssel, megelőzéssel kapcsolatosan a következő feladatokat látták el: védőfelszerelés biztosítása (maszk, kézfertőtlenítő) a hivatali dolgozóknak, civil közösségek bevonása

1. táblázat: Kisvárosok számának alakulása Dél-Dunántúlon, 2019-ben

	Somogy megye	Baranya megye	Tolna megye
Népesség (fő)	303802	363721	219317
Városok száma (db)	16	14	11
Városi népesség száma (fő)	158279	238385	123434
Kisvárosok száma (db)			
3000 fő alatti	6	4	2
5000 fő alatti	9	7	3
10.000 fő alatti	11	10	6
Kisvárosi lakosság száma (fő)			
3000 fő alatti	11105	9992	4084
5000 fő alatti	28295	22254	7949
10.000 fő alatti	39016	43677	30435
Népesség megoszlása (%)			
3000 fő alatti	3,7	2,7	1,9
5000 fő alatti	9,3	6,1	3,6
10.000 fő alatti	12,8	12,0	13,9
	0,036553413	0,027471606	0,018621447
	0,093136319	0,061184259	0,03624434
	0,128425751	0,1200838	0,138771732

Forrás: saját szerkesztés a Helységnévtár 2020 adatai alapján

mellett a teljes lakosságnak is; fertőtlenítés a közterületeken, közintézményekben; a házi orvosok részére is biztosították a védőfelszereléseket. A felmérésben az önként és kötelezően vállalt feladatok vizsgálata mellett a prioritások is helyet kaptak, az egyes önkormányzati feladatok közül kiemelkednek a megelőző intézkedések és a szociális gondoskodás, amelyeket helyi szinten megoldandónak tekintettek az önkormányzati vezetők.

4. Összegzés

A COVID-19-járvány a településhálózaton belül, főként a város-vidék kapcsolatokban hozott számottevő változásokat. A kisvárosok és a vidék újfent, mint biztonságos menedék jelennek meg. A járvány a mindennapok szokásait új nézőpontokba helyezte. Például a gépkocsival történő ingázás egyben a zöld környezet, a kényelmes utazás szimbólumává

vált. Növekedett a jelentősége annak, hogy a kisvárosi ingatlanok olcsóbbak, nagyobb alapterületűek, mint a nagyobb városokban (a megváltozott munkavégzés miatt elkülöníthetőbb a munka és magánélet), s hogy a kisvárosokban nem kell a nagyvárosok generálta problémákkal szembenézni (tömeg, zaj, közlekedési káosz stb.). Előtérbe került, ajánlottá vált a fizikai távolságtartás, amely egy kisvárosban könnyebben kivitelezhető: felgyorsult az e-kereskedelem, egyre több helyen jelennek meg a mozgóboltok, s válik igénybe vehetővé a házhozszállítás (éttermek bezárása miatt).

Az előnyök mellett figyelembe kell venni azt is, hogy a legtöbb vidéki térség kiszolgáltatottabb több szempontból is: egészségügyi szolgáltatások csak részben elérhetők vagy hiányoznak (a házi orvosok, gyermekorvosok száma), az alapvető infrastrukturális elemek néhol teljes hiányoznak (pl. szennyvízcsatorna), s kevesebb kereskedelmi és vendéglátóipari egység.

Az így megjelenő zsúfoltság rendkívüli kockázatot jelenthet.

A tanulmány a vidéki térségek és a bennük központként funkcionáló kisvárosok fogalmának átalakulását, illetve a kisvárosok és vidéki térségek sérülékenységének egy szeletére kívánt rávilágítani. A fent említett kutatások alaposabb elemzése és a vizsgált településkategórián készített interjúk mélyebb elemzést biztosítanak a későbbiekben.

Irodalom

- Andorka R. (2006): *Bevezetés a szociológiába*. Budapest: Osiris kiadó.
- Bálint D. – Horeczki R. – Hajdú Z. (2018): Sérülékeny földrajzi terek a változó világban – A kutatási terület komplex földrajzi elemzése. In Topić, D. et al. (szerk.), *Megújuló energia és energiahatékonysági lehetőségek rurális terekben* (pp. 10–21). Pécs: MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete.
- Bouckaert, G. et al. (2020). European coronationalism? A hot spoot governing a pandemic crisis. *Public Administration Review*, 7. DOI: 10.1111/puar.13242
- Champion, T. és Hugo, G. (2004). New Forms of Urbanization. In Champion, T. és Hugo, G. *Beyond the Urban Rural Dichotomy*. Aldershot: Ashgate.
- Csatári B. (2011). Vidékeink alulnézetből. In Bokor L. et al. (szerk.), *Dimenziók térben és időben: Tanulmánykötet a 60 éves Rudl József tiszteletére* (pp. 71–77). Pécs: Publikon.
- Csatári, B. és Farkas, J. Zs. (2006). A magyar vidékies kistérségek új kategorizálása, különös tekintettel a városi hatásokra és a földhasznosítás változásaira. *Tér és Társadalom*, 20 (4), pp. 97–109. DOI: 10.17649/TET.20.4.1080
- Cséfalvay Z. (2008). *Kapuk, falak, sorompók: a lakóparkok világa*. Budapest: Gondolat kiadó.
- Csurgó B. (2013). *Vidéken lakni és vidéken élni. A városból vidékre költözők vidékreprezentációja, mindennapi élete és hatásuk a vidék átalakulására: a város környéki vidék*. Budapest: Argumentum Kiadó.
- Csurgó, B. és Megyesi, B. (2016). Képzelt különbségek a városi és vidéki közösségek, társas kapcsolatok kvantitatív vizsgálata. *Socio.hu*, 3. <http://socio.hu/archivum/2016/3> Letöltés: 2018. 02. 10. DOI: 10.18030/socio.hu.2016.3.48
- Gorzalak, G. (2019). *Social and Economic Development in Central and Eastern Europe: Stability and Change after 1990*. New York: Routledge
- Ilk, B. F. (2010). A Dél-dunántúli régió településeinek komplex fejlettségi elemzése néhány kiemelt mutató tükrében. *Acta Scientiarum Socialium, Tomus, XXXII*, pp. 15–27.
- Konjar, M. et al. (2018). Urban/Rural Dichotomy and the Forms-In-Between. In Fikfak, A. et al. (ed.), *Sustainability and resilience socio-spatial perspective*. Reviews of Sustainability and Resilience of the Built Environment for Education, Research and Design. Ljubljana.
- Kovács, A. D., Farkas, J. Zs. és Perger, É. (2015). A vidék fogalma, lehatárolása és új tipológiai kísérlete. *Tér és Társadalom*, 29, (1), pp. 11–34. DOI: 10.17649/TET.29.1.2674
- Kresl, P. K. (2012): The future of Europe's smaller cities and towns. In Kresl, P. K. és Ietri, D. (ed.), *European cities and global competitiveness*. Strategies for Improving Performance. Cheltenham-Northampton: Edward Elgar.
- Lengyel, I. és tsai (szerk.) (2015). *Vidéki járáások versenyképessége Magyarországon*. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar.
- Madarász, A. et al. (2017). Az elmaradottság dinamikus mérése és annak jelentősége a területfejlesztésben. *Falu Város Régió*, pp. 63–71.
- Mezei C. (2019). *Fejlesztési kényszerpályák*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
- Murdoch, J. (2000). Networks – A new paradigm of rural development. *Journal of Rural Studies*, 16 (4), pp. 407–419.
- Pálné Kovács Ilona (2019). *A középszintű kormányzás helyzete és perspektívái Magyarországon*. Budapest: Dialóg Campus kiadó.
- Schuchmann J. (2015). Költözési szándék és lakóhelyi szuburbanizáció a Budapesti agglomerációban. In Hervainé Szabó, Gy. (szerk.), *A 21. század eleji államiság kérdőjelei* (pp. 319–332). Székesfehérvár: Kodolányi János Főiskola.
- Simmel, G. (1903). *Die Großstädte und das Geistes leben*. <http://www.europa.clio-online.de/> Letöltés: 2013. 10. 22.
- Szirmai V. (2015). Társadalmi jól-lét problémák Európában: egy versenyképesebb Európa lehetősége. In Szirmai V. (szerk.), *A területi egyenlőtlenségektől a társadalmi Jól-Lét felé* (pp. 23–39). Székesfehérvár: Kodolányi János Főiskola.
- Szörényiné Kukorelli, I. (2016). Az innováció szerepe a falvak életében. In Sikos T. (szerk.), *Tájak, régiók, települések térben és időben* (pp. 417–428). Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
- Wirth, L. (1938). Urbanism as a Way of Life. *American Journal of Sociology*, 44, pp. 1–24.
- Woods, M. és Heley, J. (2017). Conceptualisation of Rural-Urban Relations and Synergies. ROBUST receives funding from the European Union's Horizon 2020 research

and innovation programme under grant agreement No. 727988.

Felhasznált források

45/2020. (III. 16.) Korm. rendelet az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2000045.kor> Letöltés: 2020. 04. 10.

ESPON (2004) Potentials for Polycentric Development in Europe: ESPON Project 1.1.1. Final Report. https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/fr-1.1.1_revised-full_0.pdf Letöltés: 2010. 03. 15.

ESPON (2005) Urban–Rural Relations in Europe (2002–04): ESPON Project 1.1.2. Centre for Urban and Regional Studies, Helsinki University of Technology.

<https://www.espon.eu/programme/projects/espon-2006/thematic-projects/urban-rural-relations->

europa Letöltés: 2010. 03. 15.

HÉTFA Kutatóintézet Járványügyi jelentései elérhetők: <https://hetfa.hu/2020/09/11/hetfa-covid-elemzes/> Letöltés: 2020. 10. 15.

KRTK RKI Önkormányzatok járványhelyzetre adott válaszai (telefonos interjúk) – elérhetők: <http://rkk.hu/hu/covid-19-kutatasok.html> Letöltés: 2020. 10. 15.

KSH Helynévtár 2020. Elérhető: <https://www.ksh.hu/apps/hntr.main>

OECD (2020): Policy implications of Coronavirus crisis for rural development. Elérhető: <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/policy-implications-of-coronavirus-crisis-for-rural-development-6b9d189a/> Letöltés: 2020. 10. 15.

VG jelentések, cikkek a koronavírus hatásairól. Elérhető: <https://www.vg.hu/vallalatok/ingatlan/a-karanten-utan-kaposabbak-lettek-a-hetvegi-hazak-es-a-nyaralok-2862389/> Letöltés: 2020. 10. 15.